

København, 28. september 2020

Børne- og Undervisningsministeriet
Sendt digitalt til Henrik.Lindegaard@uvm.dk

Red Barnets hørings svar vedr. lovovervågning af lov nr. 311 af 4. april 2017 om ændring af lov om elever og studerendes undervisningsmiljø og lov om folkeskolen (Krav om antimobbestrategi, handlingsplan ved problemer med det psykiske undervisningsmiljø, oprettelse af klageinstans, tilsyn, genindførelse af kommunalbestyrelsens behandling af skolelederens beslutninger m.v.)

Red Barnet glæder sig over, at evalueringen af antimobbestemmelserne viser, at langt de fleste uddannelsesinstitutioner har fået udarbejdet en antimobbestrategi. Når antimobbestrategien har god kvalitet og er udarbejdet med inddragelse af skolens forskellige aktører, er den et vigtigt redskab for skolerne ift. at skabe et fælles fokus på skoletrivsel og en fælles håndtering af mobning, når det opstår. Derudover er antimobbestrategien en støtte til børn og forældre, så de ved, hvor de kan finde hjælp, og hvilke rettigheder de har, hvis de oplever mobning. Vi betragter antimobbestemmelserne som et godt middel til at sikre alle børn i skolealderen den beskyttelse, de har krav på i medfør af Børnekonventionens artikel 19.

Samtidig noterer vi os, at der fortsat er behov for dels at udbrede kendskabet til det fællesskabsorienterede mobbesyn og dels at styrke de trygge fællesskaber på skolerne. Når mobning opstår, er det afgørende, at børn og deres forældre har kendskab til deres rettigheder i undervisningsmiljøloven; nemlig at der skal udarbejdes en handleplan, og at der er adgang til klagebehandling i DCUM.

Vores bemærkninger er fokuseret på følgende:

1. Forebyggelse af mobning
2. Udarbejdelse og kvalitet af handleplaner
3. Klageordningen

Ad 1: Forebyggelse af mobning

Der er behov for læringsforløb til forebyggelse af mobning

Red Barnet er enig i perspektiveringens pointe om, at det fællesskabsorienterede mobbesyn skal implementeres bredere på både skoler og ungdomsuddannelser.¹ Det er Red Barnets erfaring, at det ikke er tilstrækkeligt blot at udarbejde en antimobbestrategi, hvis det fællesskabsorienterede skal forankres. Det kræver desuden, at personalet på skolerne har en fælles forståelse af, at mobning er et resultat af utrygge fællesskaber med lav tolerance, og dels at eleverne engageres i fx trivselsforløb, hvor de kan være med til at fremme trygge fællesskaber og styrke deres resiliens.

Eleverne på skoler og ungdomsuddannelser skal have en generel viden om deres rettigheder, grænseoverskridende adfærd, vold og seksuelle overgreb. De skal støttes i at opbygge et trygt og inkluderende fællesskab, som understøtter, at børnenes/de unges trivsel øges og forhindrer mobning i at opstå. Derfor

¹ Perspektivering til evaluering af antimobbestemmelser og Den Nationale Klageinstans mod Mobning, afsnit 2.1.1.

foreslår Red Barnet, at der fra centralt hold sættes ressourcer af til, at skolerne gennemfører læringsforløb til forebyggelse af mobning.

Der er desuden, jf. Epinions evaluering, et særligt behov for, at ungdomsuddannelserne styrker arbejdet med trivsel og strategiudviklingen. Red Barnet mener, at dette også bør være et fokuspunkt i den kommende tid.

Antimobbestrategierne skal have et indholdsmæssigt løft

Vi kan med glæde konstatere, at andelen af folkeskoler, som oplyser, at de har den lovpligtige antimobbestrategi, er steget fra 64% i 2015² til mindst 96 % i 2019³. Det er en meget positiv udvikling. Med henblik på at sikre antimobbestrategiernes kvalitet, er det dog fortsat Red Barnets opfattelse, at der er behov for et videns- og kompetenceløft til de skoleledere, kommunalbestyrelser og fagfolk, som har ansvar for strategierne. Vi anbefaler på den baggrund fortsat, at der tilbydes faglig understøttelse af strategiarbejdet; herunder særligt på de institutioner, som modtager påbud fra NKMM. Vi anbefaler derfor, at der afsættes midler til, at NKMM kan varetage den opgave. Ligeledes anbefaler vi, at læreruddannelsen har fokus på trivselsarbejdet, med henblik på at styrke fagpersonernes fundament for at arbejde med strategier.

Red Barnet anbefaler, at antimobbestrategier bliver udarbejdet, så de giver handlemuligheder for elever, forældre, pædagogisk personale og ledelse. Det forudsætter, at skolerne inddrager repræsentanter fra eleverne, forældrene, personalet (både lærere og skolepædagoger) og ledelsen i processen med at udarbejde antimobbestrategien. En sådan inddragelse giver ejerskab til strategien og gør det nemmere for skolen at implementere den i skolens hverdag. Derved kan det undgås, at strategierne får karakter af skuffenotater, jf. evalueringen.

Derudover opfordrer Red Barnet til, at det gøres obligatorisk at indskrive lovbestemmelserne om handlepligt ved konstatering af mobning eller lignende, samt elevernes ret til at klage, – i de lokale strategier, så elever og forældre får øget kendskab til deres rettigheder. Dette kan ske ved at foretage en tilføjelse til undervisningsmiljølovens § 1 c, stk. 2.

Ad 2: Udarbejdelse og kvalitet af handleplaner

Vejledning til skoler; definitionen af 'mobning eller lignende'

Det er grundlæggende problematisk, at det ikke i lovforslagets bemærkninger eller andetsteds er nærmere defineret, hvordan det vurderes, om der er tale om "mobning eller lignende"; En definition heraf må være præmissen for, at skoler og uddannelsesinstitutioner målrettet og systematisk kan arbejde med at skabe et trygt undervisningsmiljø, og at de sætter ind rettidigt med en handleplan for at beskytte børn mod mobning. Red Barnet foreslår derfor, at den fællesskabsorienterede definition af 'mobning eller lignende', som undervisningsmiljølovens § 1 c, stk. 1 refererer til, beskrives i det vejledende materiale, som også bør gøres tilgængeligt på alle skoler og uddannelsesinstitutioner, der er omfattet af bestemmelsen. Her bør det også præciseres, hvordan man anbefaler skoler og uddannelsesinstitutioner at håndtere den mobning, som foregår digitalt.

² Red Barnet, 2015

³ Epinions spørgeskemaundersøgelse, 2019.

Red Barnet understreger, at en præcisering af definitionen af mobning eller lignende ikke må betyde, at definitionen ændres til en 'tjekliste- definition' af mobning. Med inspiration fra den norske model mener Red Barnet, at definitionen skal inkludere, at barnets subjektive oplevelse skal indgå i grundlaget for en vurdering af situationen, og barnets synspunkter skal derfor inddrages, når det skal vurderes, om der er tale om mobning eller lignende.

Aktivering af handlepligten

For at sikre barnets rettigheder er det afgørende, at handlepligten udløses i ethvert tilfælde, hvor et barn oplever sig udsat for mobning eller lignende adfærd, der sætter barnet i en utryk position, hvor barnet er uden for fællesskabet. Ifølge Epinions spørgeundersøgelse svarer blot 7% af de adspurgte forældre, at der er udarbejdet en handleplan vedrørende mobningen, hvilket understreger, at det er strengt nødvendigt, at skoleledere er bekendte med handlepligten.

Dokumentation af mobning

For at komme mobning til livs er det afgørende, at mobningen eller mobbelignende situationer dokumenteres; kun på denne måde kan problemerne løses og en eventuel klageadgang anvendes. Evalueringen viser, at i alt blot 42% af de udarbejdede antimobbestrategier rummer en beskrivelse af, hvordan medarbejdere skal dokumentere konkrete episoder. Da der ikke er de samme dokumentationskrav i sådanne sager, som dem man kender fra socialsager, bliver det i realiteten helt afgørende, at medarbejderne ved, hvad og hvordan de foretager den nødvendige dokumentation, da børnenes klageadgang ellers derved begrænses.

Ad 3: Klageordningen

Børn og deres forældre skal kende børns rettigheder i mobbesager. Det er derfor afgørende, at det er gennemskueligt, hvortil og hvordan der kan klages over en manglende indsats for at hjælpe barnet eller den unge. Dette bør som nævnt skrives tydeligt frem i antimobbestrategierne.

Formålet med klagebehandlingen er at sikre, at børn og unge har et trygt undervisningsmiljø. For at klagebehandlingen kan opnå dette mål, skal den foregå hurtigere, så den ikke blot resulterer i en retrospektiv placering af ansvar for den manglende handling, uden at der samtidig gives handlerum, således at eleven rent faktisk får hjælp. Det skal derfor sikres, at 10-dagesfristen i § 1 c, stk. 2 overholdes.

Red Barnet mener desuden fortsat, som anført i vores hørings svar vedr. ændringslov nr. 311⁴, at der bør indføres mulighed for, at et barn eller en gruppe af børn kan klage til NKMM, hvis de oplever, at en handleplan eller en foranstaltning krænker barnets rettigheder i øvrigt.

Dokumentation i 1. instans

Red Barnet anser det – jf. afsnit 2 a – for yderst problematisk, at klager kan blive afvist pga. manglende dokumentation fra skolens eller uddannelsesinstitutionens side. Dette stiller barnet/den unge i en retssikkerhedsmæssigt betænkelig situation, da klagepunktet netop kan gå på, at skolen ikke har handlet i en given sag. I sådanne sager er det vores anbefaling, at klageinstansen giver den pågældende skole eller uddannelsesinstitution en kort frist til at komme med en redegørelse.

⁴ Red Barnets hørings svar af 1. december 2016 til lovudkast om ændring af undervisningsmiljøloven og folkeskoleloven (krav om antimobbestrategi, handlingsplan ved problemer med det psykiske undervisningsmiljø, oprettelse af klageinstans, tilsyn, genindførelse af kommunalbestyrelsens behandling af skolelederens beslutninger m.v.)

Den gennemsnitlige sagsbehandlingstid på 4,4 måneder i 2019 er alt for lang tid for et barn, som er udsat for mobning, uanset om der er iværksat midlertidige foranstaltninger; barnet og forældrene har behov for en hurtig afklaring og endelig stillingtagen til, hvordan situationen løses.

Kendskabet til klageinstansen

Der er behov for, at kendskabet til klageinstansen øges; evalueringen viser, at særligt friskoler og private grundskoler samt ungdomsuddannelserne har ringe kendskab til klageadgangen, samt at størstedelen af alle forældre ikke kender til instansen. Derfor skal der sættes ind med øget oplysning om klageinstansens eksistens og hvilke rettigheder, man har til at klage. Kendskab til klageadgangen er naturligvis en forudsætning for, at den bruges.

Evaluering af klageinstansen

Red Barnet vurderer, at det er væsentligt, at der er adgang til at klage, hvis et barns undervisningsmiljø opleves utrygt. Vi betragter det som en positiv udvikling, at antallet af klager til NKMM er mere end fordoblet fra 2018 til 2019, da vi ser det som en afspejling af, at kendskabet til klageinstansen øges og flere dermed får gavn af den.

Det er endvidere et vigtigt opmærksomhedspunkt, at klageinstansens eksistens tjener flere formål end blot at fungere som tvistløsningsorgan. Når der er procedurer for 1. og 2. behandling af en klage, må det forventes at have en afsmittende effekt på skoler og ungdomsuddannelsers fokus på forebyggelse af mobning og udarbejdelse af handleplaner.

Red Barnet mener som sagt, der er behov for at udbrede kendskabet til NKMM markant, før det er muligt på et tilstrækkeligt grundlag at vurdere, om NKMM har den ønskede effekt. Vi anbefaler derfor, at der bliver stillet forslag om en forlængelse af ordningen.

Med venlig hilsen

Johanne Schmidt-Nielsen
Generalsekretær